

ТЕМА 12

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Про що не можна забувати, так це про просту істину: все, що уряд дає, він спочатку забрав.
(Дж. Колеман)*

1. Еволюція поглядів на роль держави в економіці.
2. Кейнсіанська та монетаристська моделі ринкової економіки.
3. Альтернативні економічні теорії:
  - а) економіка пропозиції;
  - б) теорія раціональних очікувань.
4. Бюджетно-податкове регулювання. Бюджетно-фінансова політика в трансформаційних економіках.

Основна література

1. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія. – К., 2000. – (Тема 20 – с. 474-495).
2. Воробйов Є.М. та ін. Економічна теорія: Посібник вищої школи / Під заг. ред. Є.М.Воробйова. – Харків; Київ, 2001. – (Глава 28 – с. 580-601).
3. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М.Тарасевича. – К., 2006. – (Глава 21 – с. 420-439).
4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К., 2003. – (Глава 17,19 – с. 400-416, 437-451).
5. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посібник. – К., 2005. – (Розділ 16, 18 – с. 227-233, 264-274).
6. Палехова В.А. Макроекономіка. – Миколаїв, 2005. – (Тема 5, 8 (п. II) – с. 158-178, 251-268).
7. Палехова В.А. Політична економія. – Миколаїв, 2001. – (Розділ IV, тема 15-16 – с. 120-130).
8. Панчишин С. Макроекономіка. – К., 2001. – (Тема 12, 13, 15 – с. 402-475, 516-537).
9. Політекономія / За ред. Ю.В.Ніколенка. – Київ, 2003. – (Глава 11 – с. 245-257).

Додаткова література

1. Семюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К., 1995. – (Розділ 16, 17 – с. 387-436).
2. Курс экономической теории / Под ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров, 2002. – (Глава 22, 26 – с. 501-537, 650-677)
3. Хейне П. Экономический образ мышления. – М., 1997. – (Глава 14, 20 – с. 441-466, 621-641).
4. Камаев В.Д. и колл. авт. Экономическая теория: Учебник. – М., 1998. – (Раздел III – с. 440-483).
5. Экономика: Учебник / Под ред. А.И.Архипова, А.Н.Нестеренко, А.К.Большакова. – М., 1999. – (Глава 12 – с. 298-321, 328-334).
6. Теоретическая экономика. Политэкономия: Учебник для вузов / Под ред. Г.П.Журавлевой и Н.Н.Мильчаковой. – М., 1997. – (Глава 15, 19 – с. 258-261, 312-324).
7. Экономическая теория (политэкономия): Учебник / Под общей ред. акад. В.И. Видяпина, акад. Г.П. Журавлевой. – М., 1999. – (Глава 36 – с. 451-466).
8. Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика. Германский опыт и российский путь. – СПб., 2000. – (Глава 13-15 – с. 355-416).

Основні категорії

Кейнсіанство, монетаризм, монетарне правило, ефект витіснення, теорія раціональних очікувань, економіка пропозиції, рейганоміка, крива Лаффера, податки: пропорційні, прогресивні, непрямі, податок на додану вартість (ПДВ), акциз, дефіцит бюджету, державний борг.

Контрольні завдання

1. Назвіть течії економічної думки, представники яких виступали за і проти втручання держави в економіку. Як Ви гадаєте, чому других набагато більше?
2. Чи є щось спільне в кейнсіанстві й монетаризмі? Чим вони принципово відрізняються?
3. Чому монетаристи вважають фіскальну політику слабкою та неефективною?
4. М.Фрідмен стверджував, що фіскальна політика кейнсіанської школи погіршила стан ринкової економіки, і

особливо грошового обороту. Яка, на думку монетаристів, повинна проводитися стабілізаційна політика в країні? У чому її сутність?

5. Економіка знаходиться в стані грошового спаду. Які заходи в галузі кредитно-грошової політики запропонували б а) кейнсіанці, б) монетаристи?
6. Що таке раціональні очікування? Адаптивні очікування? Яким чином раціональні очікування можуть стати на перешкоді фіскальній політиці? Поміркуйте, яка роль очікувань у визначенні форми кривої сукупної пропозиції?
7. Прогресивний чи регресивний характер носить у цілому оподаткування в Україні? Обґрунтуйте свою відповідь.
8. Із наведених податків виберіть прямі та непрямі: а) ПДВ; б) податок на прибуток; в) податок на доходи фізичних осіб; г) мито; д) акциз; е) податок на рекламу.
9. Який вид податкової ставки було використано в кожному з наведених прикладів оподаткування (пропорційний, регресивний, прогресивний): а) одержавши доход у сумі 5 тис. грн., платник податку має сплатити до бюджету 500, а на доход у сумі 10 тис. грн. – 1 тис. грн.; б) одержавши прибуток у сумі 150 тис. грн., підприємець має сплатити податок у сумі 30 тис. грн., а за прибутку в 200 тис. грн. – 35 тис. грн.; в) із суми прибутку 50 тис. грн. платник податку має сплатити 8 тис. грн. до бюджету, а за суми прибутку 100 тис. грн. – відповідно 20 тис. грн.
10. Американці вважають, що за такими ставками податків, які існують у Швеції, працювати неможливо. Яким чином, у такому разі, працює шведська економіка?
11. Чи може уряд стимулювати економіку без зміни розміру бюджетного дефіциту? Поясніть.
12. Чи можна стверджувати, що бездефіцитність державного бюджету означає “здорову” економіку?
13. Яка різниця між бюджетним дефіцитом та державним боргом?
14. Назвіть принаймні два автоматичних стабілізатори та опишіть, як вони працюють.
15. Які з наведених заходів прискорять або загальмують вихід України з кризи й чому? Обґрунтуйте свою відповідь: а) зниження податків на підприємців; б) збільшення податків на підприємців; в) пільгові державні кредити сільськогосподарським виробникам; г) проведення протек-

ціоністської політики стосовно українських виробників; д) перехід до політики вільної торгівлі; е) відмова від монетарної політики; є) стимулювання українського виробника, в тому числі й за рахунок підвищення рівня інфляції; ж) посилення монетарної політики; 3) входження в економічний та митний союз з Росією.

16. Свою книгу “Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей” Дж.Кейнс завершує таким положенням: “Ідеї економістів і політичних мислителів – і коли вони праві, і коли помиляються – мають набагато більше значення, ніж вважається. Насправді тільки вони й керують світом. Люди практики, яким здається, що вони ніяк не піддаються інтелектуальному впливу, зазвичай є рабами якого-небудь економіста з минулого. Божевільні, які знаходяться у владі, які чують голоси з неба, витягують свої навіжені ідеї з творінь якого-небудь академічного писаки, який написав їх кілька років тому”. Докладно проаналізуйте це твердження. (Дайте відповідь письмово.)

Тестові завдання

1. Втручання держави в економіку заперечували такі економічні течії:
  - а) неолібералізм;
  - б) марксизм;
  - в) інституціоналізм;
  - г) всі відповіді вірні?
2. Основне монетарне правило полягає в тому, що для підтримання стабільності в економіці необхідно:
  - а) збільшувати грошову масу щорічно темпами, що відповідають темпам економічного зростання;
  - б) зменшувати податки та підвищувати державні видатки;
  - в) знижувати облікову ставку;
  - г) проводити приватизацію державних підприємств?
3. Нова класична школа – це назва течії:
  - а) економіки пропозиції;
  - б) класичної школи політекономії;
  - в) монетаризму;
  - г) теорії раціональних очікувань?
4. Економіка пропозиції виходить з того, що для запобігання стагфляції:

- а) необхідно підвищувати податки та збільшувати соціальні видатки;
  - б) необхідно знижувати податки та знижувати соціальні видатки;
  - в) необхідно проводити масову приватизацію та регулювати грошову масу;
  - г) необхідно підвищувати ставку позичкового відсотка та норму прибутку?
5. Регресивний метод оподаткування передбачає:
- а) встановлення менших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - б) встановлення більших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - в) незмінність ставок оподаткування за будь-якого розміру бази оподаткування;
  - г) немає вірної відповіді?
6. Пропорційний метод оподаткування передбачає:
- а) встановлення менших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - б) встановлення більших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - в) незмінність ставок оподаткування у відсотках за будь-якого розміру бази оподаткування;
  - г) немає вірної відповіді?
7. Прогресивний метод оподаткування передбачає:
- а) встановлення менших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - б) встановлення більших ставок податків із зростанням розміру бази оподаткування;
  - в) незмінність ставок оподаткування у відсотках за будь-якого розміру бази оподаткування;
  - г) немає вірної відповіді?
8. Стимулювати економічних агентів до підвищення своїх доходів може:
- а) пропорційна система оподаткування;
  - б) прогресивна система оподаткування;
  - в) регресивна система оподаткування;
  - г) немає вірної відповіді?
9. Дефіцит бюджету визначається як:
- а) різниця між доходами та видатками бюджету;
  - б) сума доходів та видатків бюджету;

- в) сума накопиченого державного боргу;
- г) немає вірної відповіді?

10. Крива Лафера показує:

- а) межу натягу лука Лоренца;
- б) залежність між інфляцією та безробіттям;
- в) надходження до бюджету в залежності від ставки оподаткування;
- г) немає вірної відповіді?